

INTEGRAREA METODELOR MODERNE (ACTIV-PARTICIPATIVE) ÎN CADRUL ORELOR DE LIMBA ROMÂNĂ

Cristina-Roxana SECU, dr.

Școala Gimnazială 6, Tr. Severin Mehedinți

cristina.secu24@yahoo.com

Bunul mers al procesului de învățământ și rezultatele obținute depind de metodele utilizate. Mari pedagogi au evidențiat faptul că folosindu-se metode diferite se obțin diferențe esențiale în pregătirea elevilor, ca însușirea unor cunoștințe se poate realiza mai ușor sau mai greu, în funcție de metodele utilizate.

Metodele didactice sunt instrumente importante aflate la dispoziția profesorului, de a căror cunoștințe și utilizare depinde eficiența muncii educative. Cadrul didactic, cunoscând varietatea metodelor, particularitățile elevilor cu care lucrează, obiectivele pe care trebuie să le atingă, trebuie să acționeze pentru a-și valorifica pe deplin personalitatea, devenind el însuși un creator în privința strategiilor, metodelor și procedeele didactice.

Antrenarea permanentă a elevilor la un efort intelectual susținut și înarmarea acestora cu capacitate necesară unui act de învățare productivă reprezintă modalitatea cea mai eficientă a elevilor în spiritul unei atitudini conștiente și active.

Metodele active au scopul de a stimula implicarea elevilor în activitatea de învățare, de a le dezvolta gândirea critică și capacitatea de adaptare la viață, de a-i antrena în activități de investigare și cercetare directă a fenomenelor.

Tehnicile de învățare active fac lecțiile mai interesante, mai atractive, ajută elevii să realizeze judecăți fundamentale, îi sprijină în înțelegerea conținuturilor.

Limba și literatura română este o disciplină prin studierea căreia se intenționează atingerea unor obiective și competente specifice. Însușirea unor metode și tehnici de muncă intelectuală se realizează în mod progresiv prin aprofundarea cunoștințelor acumulate la care se adaugă permanent informații noi.

Metodele de predare-învățare a limbii și literaturii române sunt multiple. Activizarea predării-învățării acestei discipline, presupune folosirea unor metode, tehnici și procedee care îl implică pe elev în procesul de învățare, urmărindu-se dezvoltarea gândirii, stimularea creativității, dezvoltarea interesului pentru învățare, în sensul formării lui ca participant activ la procesul de educare. Astfel, elevul este ajutat să înțeleagă lumea în care trăiește și aplică, în diferite situații de viață, ceea ce a

învățat. Opțiunea pentru o metodă sau alta este în strânsă relație și cu personalitatea profesorului și gradul de pregătire, predispoziția și stilurile de învățare al grupului cu care lucrează.

Din aceste perspective metodele pentru o învățare activă se pot clasifica în:

Metode care favorizează înțelegerea concepțiilor și ideilor, valorifică experiența proprie a elevilor, dezvoltă competențe de comunicare și relaționare și vizează formarea unei atitudini active: discuția, dezbateră, jocul de rol, brainstorming-ul, Philipps 6-6 etc..

Metode care stimulează gândirea și creativitatea, îi determină pe elevi să caute și să dezvolte soluții pentru diferite probleme, să facă reflecții critice și judecăți de valoare, să compare și să analizeze situații date: conversația euristică, jocul didactic, studiul de caz, exercițiul etc..

Metode prin care elevii sunt învățați să lucreze productiv cu alții și să-și dezvolte abilități de colaborare și ajutor reciproc: mozaicul, cubul etc..

În funcție de etapa în care se află desfășurarea lecției avem:

Metode de intercunoaștere: blazonul, petalele, acvariul, bingo, interviul în direct.

Metode de simulare: învățarea prin dramatizare, jocuri didactice (jocul silabelor, labirintul ortografic, formează diminutive), jocuri de rol etc.

Metode de pregătire a discutării textului literar: metode de încălzire, brainstorming-ul, votați un citat, discuția tip piramidă, anticiparea și proiectul.

Metode de procesare a informației: termini de cheie inițiali, lectura anticipativă, cvintetul, interviul în trei etape, pălăriile gânditoare, turneul între echipe, prelegerea intensificată, dezbateră academică, metoda cadranelor, linia valurilor, turul galeriei, mozaic, horoscop etc..

Metode de evaluare: masa de așteptări, scaunul autorului, jurnalul cu dubla intrare, diagrama Wenn, metoda graffiti etc..

În continuare voi prezenta câteva dintre metode în detaliu:

Metoda ciorchinelui este o metodă didactică utilizată individual sau în grup, care constă în evidențierea de către elevi a legăturilor dintre idei, pe baza găsirii altor sensuri ale acestora și a relevării unor noi asociații.

Stimulează realizarea unor asociații noi de idei.

Permite cunoașterea propriului mod de a înțelege o anumită temă.

Etape:

- Începem prin a scrie, la mijlocul tablei, numele temei.
- Elevii scriu tot ce știu despre această temă.
- Pe măsură ce se exprimă ideile, le ordonăm prin categorizare, subliniind diversele tipuri de relații logice, de dependent conceptual. Fiecare informație se înscrie într-un cerc, pe sistemul ideilor-satelit.
- Se realizează o reprezentare grafică.

- După completarea ciorchinelui, li se cere elevilor să spună care sunt punctele în care au nevoie de mai multe informații.

Avantaje:

- Fixarea ideilor și structurarea informațiilor.
- Înțelegerea ideilor.
- Poate fi aplicată atât individual (chiar și la evaluare), cât și la nivelul întregii clase, pentru sistematizarea și consolidarea cunoștințelor.
- În etapa de reflecție elevii pot fi ghidați, prin intermediul unor întrebări, în ceea ce privește informarea în funcție de anumite criterii.

Limite:

- Enunțarea unor idei și urmarea unor piste nerelevante pentru tema propusă.
- Timpul îndelungat necesar pentru aplicare.
- Posibila implicare inegală a elevilor în activitate.

Metoda mozaicului este o metodă prin care se realizează învățarea prin cooperare între elevi.

Presupune următorii pași:

1. Construirea grupelor de lucru – clasa de elevi împărțită în grupuri de 4-5 elevi, în funcție de efectivul acesteia.
2. Cadrul didactic împarte textul ce urmează a fi studiat în 4-5 părți (atâtea câte grupuri de lucru sunt).
3. Fiecare elev cu numărul 1 va forma același grup (care poate să aibă și un nume original). Acesta trebuie să discute conținutul de idei al părții repartizat de către cadrul didactic. Trebuie să realizeze citirea conștientă și explicativă, să evedențieze ideile principale, precum și modalitatea de prezentare, cât mai clară, către colegii de clasă.
4. Revenirea elevilor în grupul de 4-5 elevi și predarea conținutului pregătit celorlalți elevi. Prin predarea reciprocă se realizează cea mai bună învățare a unui conținut informat, mai ales din clasa a V-a elevii încep să-și consolideze anumite deprinderi, iar unele cunoștințe să fie bine însușite.

Cadrul didactic monitorizează predarea asigurându-se că informațiile se transmit și se asimilează corect. Dacă observă anumite neclarități, ajută elevul să le depășească.

Metoda cubului este o strategie de predare-învățare, care se folosește pentru studierea unei teme din perspective diverse, permițând o abordare complexă și integratoare a temei respective.

Se poate aplica prin folosirea materială a unui cub sau prin folosirea simbolică a acestuia, elevilor cerându-li-se să efectueze, pe grupe, sarcini corespunzătoare celor 6 fețe.

Se realizează un cub ale cărui fețe sunt acoperite cu hârtie de culori diferite. Pe fiecare față a acestuia se scrie câte una din următoarele instrucțiuni:

1. **DESCRIE** – sarcina vizează capacitatea de a imagina și a exprima în cuvinte proprii un concept, un principiu, o reprezentare, o imagine, o situație.

2. **COMPARĂ** – sarcina vizează capacitatea de a explica asemănările și deosebirile dintre termenul, conceptual supus comparației, după criterii variate, cum ar fi: părțile aceluiași text sau ale unor texte diferite, personaje între ele, texte diferite pe aceeași temă, vecinătățile specifice unei funcții sintactice, ale unei categorii morfologice. Esența comparației consta în a lega subiecte și informații noi cu cele deja asimilate. Comparația trebuie să-l ajute pe elev a vedea specificul fenomenului în raport cu altele, deja examinate.

3. **ASOCIAZĂ** – aceasta operație solicita și dezvoltă creativitatea elevilor și valorifică inteligențele dominante. Fiecare subiect examinat poate declanșa diverse asociații, ducându-i pe elevi cu gândul la diferite concepte, cuvinte și locuri comune.

4. **ANALIZEAZĂ** – vizează capacitatea de a identifica elemente relevante ale textului și a comenta rolul acestora pentru construirea semnificației.

5. **APLICĂ** – vizează capacitatea de a opera cu instrumentele de receptare a textului și de a realiza transferul dinspre text spre propria experiență.

6. **ARGUMENTEAZĂ** – solicită capacitățile argumentative ale elevilor: elevilor li se cere să ia atitudine față de o opinie și să-și argumenteze poziția.

Eseul de cinci minute este o modalitate eficientă de a încheia o oră, pentru a-i ajuta pe elevi să-și adune ideile legate de tema lecției și pentru a-i da profesorului o idee mai clară despre ceea ce s-a întâmplat, în plan intelectual, în acea oră.

Acest eseu presupune două activități: să scrie un lucru pe care l-au învățat din lecția respectivă și să formuleze o întrebare pe care o mai au în legătură cu aceasta.

Profesorul strânge eseurile de îndată ce elevii le-au terminat de scris și le folosește pentru a-și planifica la aceeași clasă lecția următoare.

Metoda cadranelor este o altă modalitate de rezumare și sistematizare a unui conținut informațional, solicitând participarea și implicarea elevilor în înțelegerea adecvată a acestuia. Se folosește mai mult la orele de literatură, deoarece permite implicarea mai profundă a elevilor în actul învățării, prin apelul la experiența lor de viață.

Elevii sunt solicitați să noteze în cele patru cadrane, realizate prin trasarea a două axe perpendicular una pe cealaltă, diverse informații. În cadranul I, sunetele auzite în prezentarea textului; în cadranul II, elementele de peisaj, culorile; în cadranul III, sentimentele pe care le-a trezit, legătura dintre conținutul povestirii și experiența lor de viață.

Turul galeriei reprezintă o tehnică de învățare prin cooperare care stimulează gândirea, creativitatea și învățarea eficientă, încurajând elevii să-și exprime opiniile cu privire la soluțiile propuse de colegii lor.

Descrierea metodei:

- Se formează grupuri de câte 4 elevi.
- Profesorul le dă elevilor spre rezolvare o sarcină de lucru care permite mai multe perspective de abordare sau mai multe soluții.
- Elevii rezolvă sarcina, fie sub forma unei scheme, a unei mini compuneri, fie sub forma unor desene, colaje, postere. Fiecare produs va fi însoțit de o coală albă.
- Produsele activității grupelor de elevi se expun pe pereții clasei, care se transformă într-o galerie expozițională.
- La semnalul dat de profesor, grupurile de elevi trec pe la fiecare exponat pentru a examina soluțiile și ideile propuse de colegi. Pun întrebări, fac comentarii critice și observații pe care le notează pe coală albă alăturată fiecărui produs.
- Dup ce se termină turul galeriei, grupurile revin la locul inițial și citesc comentariile, observațiile referitoare la lucrarea lor, reexaminându-și produsul, apoi răspund la întrebările scrise pe foi.
- Pentru o evaluare pertinentă elevii pot primi fișe cu elementele care trebuie urmărite, cu întrebările la care vor trebui să răspundă. Se poate folosi cu succes în lecțiile de actualizare și de fixare a cunoștințelor.

Învățarea prin cooperare reprezintă un set de strategii care angajează mici echipe de elevi pentru a promova interacțiunea colegială și colaborarea. Aceasta se realizează atunci când elevii lucrează împreună, ca o echipă, pentru a explora o temă nouă, pentru a rezolva o problemă, pentru a crea idei noi, pentru a atinge un obiectiv comun. Pentru ca acest tip de activitate să dea roade trebuie eliminată competiția în favoarea colaborării, iar cadrul didactic să dețină abilități, competențe prin care aceste metode de învățare prin cooperare să fie promovate și aplicate la clasă.

Ca elemente-cheie ale acestei metode sunt: interdependența pozitivă între membrii grupului, interacțiunea directă, exersarea deprinderilor de învățare în grup, răspunderea individuală a fiecărui membru al grupului, rolul de îndrumător și coordonator al cadrului didactic.

Jocul didactic poate fi utilizat în toate etapele procesului instructiv-educativ. Valențele pedagogice ale jocului sunt multiple: stimulează gândirea senzorială și exprimarea vorbirii, antrenează gândirea logică și creativă, stimulează interesul, fortifică energiile intelectuale și fizice ale elevilor.

Jocul didactic îmbină elementele instructive și formative cu cele distractive. Aceasta poate fi de mai multe feluri: de pregătire în vederea înțelegerii unei noțiuni, de exersare a cunoștințelor asimilate, de creație, de cunoaștere a realității înconjurătoare, de formare/consolidare a unor deprinderi.

Desfășurate în perechi sau colectiv, jocurile didactice îi activează pe elevi din punct de vedere cognitiv, acțional, afectiv, dezvoltă reflecția personală, capacitatea de comunicare și cooperare.

Proiectul poate fi realizat în vederea dezvoltării critice a elevilor. Reprezintă o metodă de instruire prin care elevii efectuează o cercetare orientată spre un scop anume, le îmbină cunoștințele asimilate și activitatea practică. Realizarea unui proiect pe o temă dată sau o temă la alegere presupune: documentarea, emiterea unor ipoteze, anumite desene atașate, părerea personală.

Acest tip de activitate îi apropie pe elevi de situațiile reale, contribuie la maturizarea gândirii, dezvoltă simțul responsabilității. Chiar dacă elevii nu au realizat de la început un proiect bun, ei trebuie încurajați, stimulați, deoarece din greșeli se învață.

Știu/Vreau să știu/Am învățat. Cu grupuri mici sau cu întreaga clasă, se trece în revistă ceea ce elevii știu despre tema anunțată. Apoi se formulează întrebările la care se așteaptă găsirea unui răspuns. Li se cere elevilor să formeze perechi și să facă o listă cu tot ce știu despre tema ce urmează a fi discutată. În acest timp, se construiește la tablă un tabel cu patru rubrici: **știu, vreau să știu, am învățat, cum am procedat ca să învăț.**

Li se cere apoi câtorva perechi să le spună celorlalți ce au scris pe liste și se notează la tablă ideile convenite. În continuare, elevii sunt ajutați de profesor să formuleze întrebări despre ceea ce ar dori sau cred ei că ar trebui să mai știe.

La sfârșitul orei, se va reveni asupra întrebărilor și se va completa penultima coloană. Completarea ultimei coloane se poate da ca temă de reflecție pentru acasă. Acolo unde nu s-a primit răspuns, se discută cu elevii unde ar putea căuta ei înșiși aceste informații. Metoda le permite elevilor o bună valorificare a cunoștințelor achiziționate, favorizează retenția și, prin crearea de analogii, dezvoltă atenția și spiritul de observație.

Caracteristici generale ale metodelor active-participative.

- Antrenează întregul colectiv.
- Stimulează dezvoltarea gândirii critice și logice.
- Permite evaluarea elevilor de către elevi și o îmbunătățire a rezultatelor acestora prin conștientizarea lacunelor.
- Sintetizează activitatea și le fixează rezultatele.
- Exersează capacitatea de argumentare a elevilor de adaptare la o anumită cerință și de înțelegere a unor elemente de profunzime ale diferitelor evenimente, întâmplări.
- Integrează elevul într-un colectiv sau chiar în societate, deoarece îi responsabilizează pe aceștia și le antrenează abilitatea de exprimare și argumentare a unui punct de vedere.
- Ajuta la analiza unei anumite probleme din mai multe perspective.
- Stimulează imaginația și creativitatea.
- Oferă posibilitatea de manifestare a opiniei.

- Permite înțelegerea profundă a problemei dezbătute deoarece provoacă elevii la dramatizare și implicit la colaborare.

- Împiedică monotonia, uzura și implicit pierderea interesului elevilor.

- Dezvoltă spiritul competitiv și colaborare.

- Solicită focalizarea atenției elevilor stimulându-le interesul.

Dezavantajele metodelor activ-participative. Metodele participative sunt mai obositoare pentru cadrele didactice, spre deosebire de cele clasice care sunt mai pasive și relaxante. Elevii care au un număr destul de mare pe zi și pe săptămână, au ca reacție de răspuns lipsa participării. Chiar și în activitățile participative, în situațiile lucrului în echipe, aceștia se relaxează imediat după raportarea sarcinilor ca reactive de răspuns la efortul depus și nu mai receptează informațiile celorlalte echipe.

Metodele participative reclamă un număr mai mare de ore de pregătire a lecțiilor din partea profesorului, efortul de proiectare, materiale didactice și măsuri speciale de diminuare a riscului de a apărea situații neprevăzute, care ar distruge întreaga activitate. De aceea profesorul trebuie să aibă mai multe alternative de abordare a lecției. Lecția însăși ar putea să fie simțită ca prea scurtă pentru desfășurarea corectă a scenariului didactic.

Caracterul discontinuu al tipului de învățare apare din cauză că timpul de învățare participativ la școală este diferit de cel de acasă, care este individual și reflexiv.

Spre deosebire de predarea participativă, evaluarea este clasică pentru că se ierarhizează și se sancționează în continuu, are valoare socială și vehicular de conținuturi și nu aptitudini de joc și de integrare participativă.

Transpunerea conținuturilor în jocuri și abordări interactive poate accentua informațiile care nu sunt foarte importante, în schimb se pot pierde informațiile din cauza imposibilității de a le integra în lecție.

Timpul de gândire impus de profesor în cazul lucrului în echipe este 3-4 minute pentru fiecare sarcină, timp ce nu va fi niciodată respectat de elevi și va duce la obținerea aproape întotdeauna a unor rezultate incomplete sau a unor evaluări superficiale.

Așadar metodele active-participative presupun prudența în utilizare. Acestea nu trebuie ignorate pentru că dinamizează procesul de predare-învățare și îi motivează pe elevii.

Bibliografie

1. Bărboi, C. Metodica limbii și literaturii române. București: Ed. E.D.P., 1983.
2. Goia, V. Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu. Clu-Napoca: Ed. Dacia, 2002.
3. Flueraș, V. Teoria și practica învățării prin cooperare. Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință, 2005.
4. Pavelescu, M. Metodica predării limbii și literaturii române. București: Editura Corint, 2010.
5. Parfene, C. Metodica studierii limbii și literaturii române. Iași: Editura Polirom, 1999.